

Dúfam, že učenie mojej prastarej mamy si prostredníctvom tejto inšpiratívnej, praktickej a krásnej knihy nájde cestu do každej rodiny. — Carolina Montessori

MONTESSORI PRE BATOĽATÁ

PRÍRUČKA PRE RODIČOV, AKO Z DIEŤAŤA VYCHOVAŤ
ZVEDAVÉHO A ZODPOVEDNÉHO ČLOVEKA

SIMONE DAVIES

Ljndeni

Montessori pre batolátá

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Simone Davies

Montessori pre batolátá – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA**

MONTESORI PRE BATOLATÁ

PRÍRUČKA PRE RODIČOV, AKO Z DIEŤAŤA VYCHOVAŤ
ZVEDAVÉHO A ZODPOVEDNÉHO ČLOVEKA

SIMONE DAVIES

ILUSTROVALA
HIYOKO IMAI

Ljndeni

*Táto kniha je pre Olivera a Emmu.
Je pre mňa ctou byť vašou matkou.
Každý deň ste mojou inšpiráciou.*

OBSAH

KAPITOLA 1

ÚVOD

- 02 Zmeňme náš pohľad na batolaťá
- 04 Prečo milujem batolaťá
- 06 Čo potrebujeme o batolaťách vedieť
- 08 Výchova batolaťa podľa Montessori
- 10 Ako z tejto knihy získať čo najviac

KAPITOLA 2

ÚVOD DO MONTESSORI

- 12 Stručná história Montessori
- 13 Tradičné vzdelávanie verzus Montessori vzdelávanie
- 14 Niektoré Montessori princípy

KAPITOLA 3

MONTESSORI AKTIVITY PRE BATOLATÁ

- 24 Montessori aktivity na celostný rozvoj dieťaťa
- 25 Čím sa odlišujú Montessori aktivity od iných aktivít?
- 26 Ako dieťaťu ukázať aktivitu
- 27 Základné princípy, ktoré treba mať na pamäti
- 31 Ako pripraviť aktivitu
- 34 Druhy aktivít
  - 34 01 / Koordinácia očí a rúk
  - 37 02 / Hudba a pohyb
  - 39 03 / Praktický život
  - 44 04 / Umenie a remeslá
  - 46 05 / Jazyk
- 60 Poznámka k vonkajšiemu prostrediu a prírode
- 62 A čo hračky mimo Montessori?

KAPITOLA 4

ZARIADENIE DOMOVA

- 66 Zariadenie priestorov v štýle Montessori
- 67 Izba za izbou
  - 67 Vstup
  - 67 Obývačka
  - 68 Kuchyňa
  - 69 Jedálský kút
  - 69 Spáľňa
  - 70 Kúpeľňa
  - 70 Umelecký a remeselný kútik
  - 71 Útulné miesto na čítanie
  - 71 Vonku
- 73 Základné princípy, ktoré treba mať na pamäti
  - 73 Ako na zbytočnosti
  - 74 Ako si zúžulniť priestor
  - 74 Ako si zariadiť domov tak, aby sme si ušetrili prácu
  - 75 Spoločný priestor
  - 75 Malé priestory

76 Dôležitosť domáceho prostredia

78 Prehliadka domácností

KAPITOLA 5

VÝCHOVA ZVEDAVÉHO DIEŤAŤA, KTORÉ CÍTI, ŽE HO VIDÍME A POČUJEME

ČASŤ 1

POVZBUDENIE ZVEDAVOSTI U DIEŤAŤA

- 86 Päť ingrediencií na povzbudenie zvedavosti
  - 86 Dôvera dieťaťu
  - 87 Bohaté prostredie na učenie sa
  - 87 Čas
  - 87 Bezpečné a spoľahlivé zázemie
  - 88 Pestovanie zvedavosti
- 88 Sedem pravidiel pre výchovu zvedavého človeka
  - 88 Nasledujte dieťa
  - 89 Podporujte praktické učenie sa
  - 90 Zapojte dieťa do každodenného života
  - 91 Postupujte pomaly
  - 92 Pomôž mi, aby som to dokázal sám
  - 94 Podporujte kreativitu
  - 96 Pozorovanie

ČASŤ 2

PRIJATIE DIEŤAŤA TAKÉHO, AKÉ JE

- 99 Doprajte batolátám pocit dôležitosti a spolupatričnosti a prijmite ich také, aké sú
- 100 Buďte ich tlmočníkom
- 101 Dovoľte im vyjadriť všetky pocity, ale nie akékoľvek správanie
- 102 Dajte dieťaťu spätnú väzbu - namiesto chvály
- 104 Roly a nálepky

ROZVÍJANIE SPOLUPRÁČE A ZODPOVEDNOSTI V NAŠOM DIEŤATI

ČASŤ 1

ROZVÍJANIE SPOLUPRÁČE

- 108 Prečo Montessori prístup nepoužíva hrozby, úplatky alebo tresty
- 110 Riešenie problémov s našimi batolátami
- 113 Spôsoby, ako naše dieťa zapojiť
- 114 Ako môžeme hovoriť tak, aby sme im pomohli počúvať
- 116 Usmerňovanie očakávaní
- 118 Bonus

ČASŤ 2

STANOVENIE HRANÍC

- 120 Je v poriadku nastaviť hranice
- 121 Nastavujte hranice zrozumiteľne
- 122 Dotiahnite to do konca láskavým a zrozumiteľným konaním
- 125 Uznajte negatívne pocity
- 126 Ako si poradiť so záchvatmi hnevu
- 128 Opätovné zblíženie, keď sa utíši
- 128 Pomoc pri náprave
- 130 Tipy na stanovenie hraníc
- 133 Praktický zoznam pri nastavovaní hraníc

AKO TO UVIESŤ DO PRAXE

ČASŤ 1

KAŽDODENNÁ STAROSTLIVOSŤ

- 136 Denná rutina
- 138 Rituály
- 139 Obliekanie a odchod z domu
- 143 Jedlo
- 147 Spánok
- 150 Umývanie zubov

ČASŤ 2

VYROVNÁVANIE SA SO ZMENAMI

- 151 Chodenie na toaletu
- 154 Rozlúčka s cumlíkom
- 155 Súrodenci

ČASŤ 3

UŽITOČNÉ ZRUČNOSTI, KTORÉ BY SA NAŠE BATOLATÁ MALI NAUČIŤ

- 161 Podeliť sa
- 162 Naučiť sa, ako prerušiť dospelého
- 163 Zručnosti pre introvertné batolátá
- 165 Fáza bitia/hryzenia/strkania/hádzania
- 168 Posilňovanie koncentrácie
- 169 Ako si poradiť s frustráciou
- 170 Keď je na nás dieťa citovo naviazané
- 172 Čas pri obrazovke
- 173 Dvojazyčnosť

V ÚLOHE TOHO DOSPELÉHO

- 178 Príprava dospelého
- 179 Fyzická starostlivosť o seba samých
- 180 Pestujte si učenlivý prístup
- 180 Začnite a ukončite deň správne
- 182 Trénujte si prítomnosť
- 183 Pozorovanie
- 183 Dopĺňajte citové zásoby sebe aj dieťaťu
- 184 Spomaľte
- 186 Buďte dieťaťu sprievodcom
- 187 Využite svoj domov ako svojho pomocníka
- 188 Buďte úprimní
- 188 Prevezmite zodpovednosť za svoj život a rozhodnutia
- 189 Poučte sa z vlastných chýb
- 190 Oslavujte, kde ste tu a teraz
- 190 Sebauvedomenie
- 191 Neprestávajú trénovať

SPOLUPRÁCA

- 194 A čo všetci ostatní?
- 195 Aj rodičia sú ľudia
- 195 Uprednostňovanie jedného rodiča
- 196 Kľúč k spolupráci rodiny
- 197 Ako zapojiť rodinu
- 199 Starí rodičia a opatrovatelky
- 200 Keď sú v rodine spory
- 201 Rozvod nemusí byť neslušné slovo

ČO BUDE ĎALEJ

- 204 Príprava na škôlku
- 205 Nadchádzajúce roky
- 209 Je čas na zmenu vo vzdelávaní
- 209 Je čas na mier

PREHLIADKY DOMOVY

A CITÁT Y MONTESSORI RODÍN

- 212 Austrália
Kylie, Aaron, Caspar, Otis a Otto
Ako uplatňujeme Montessori
- 213 Mongolsko
Enerel, Bayanaa, Nimo a Odi
Minimimoo
- 214 Kanada
Beth, Anthony a Quentin
Náš Montessori život
- 215 USA
Amy, James, Charlotte a Simon
Montessori na Stredozápade
- 216 Moja rodina
Simone, Oliver a Emma
Austrália a Holandsko
- 217 Moja trieda
Jacaranda Tree Montessori
Amsterdam, Holandsko

ĎALŠIA LITERATÚRA

POĎAKOVANIE

PRÍLOHA

- 224 Namiesto tohto povedzte toto
- 226 Kde zohnať Montessori pomôcky a nábytok
- 228 O Montessori školách
- 228 Čo v Montessori škole hľadať?
- 229 Ako vyzerá typický deň v Montessori škole?
- 230 Je Montessori vhodné pre každé dieťa?
- 231 Ako dieťa prejde po Montessori do tradičnej školy?
- 232 Pocity a potreby
- 234 Recept na plastelínu
- 235 Zoznam Montessori aktivít pre batolátá
- 246 Register

ÚVOD

1

- 02 Zmeňme náš pohľad na batol'atá
- 04 Prečo milujem batol'atá
- 06 Čo potrebujeme o batol'atách vedieť
- 08 Výchova batol'aťa podľa Montessori
- 10 Ako z tejto knihy získať čo najviac

ZMEŇME NÁŠ POHĽAD NA BATOLATÁ

Batolatá bývajú nepochopené. Zdajú sa ľuďom ťažko zvládnuteľné. Nie je známych mnoho dobrých príkladov ukazujúcich, ako mať s nimi láskyplný, trpezlivý a podporujúci vzťah.

Začínajú chodiť, začínajú skúmať svet, práve sa iba učia komunikovať prostredníctvom slov a nevedia príliš ovládať svoje pudy. Nedokážu jednoducho pokojne sedieť v kaviarňach či reštauráciách, zbadajú otvorený priestor a rozbehnú sa, mávajú záchvaty hnevu (často v tom najnevhodnejšom čase a na tých najnevhodnejších miestach), a dotýkajú sa všetkého, čo ich zaujme.

V angličtine sa im zvykne hovoriť „terrible twos“ (deti v „hroznom“ období, okolo 2 rokov veku – pozn. prekl.). Nepočúvajú. Vždy všetko okolo seba rozhadzujú. Nechcú spať/jesť/ísť na nočník.

Keď boli moje deti malé, nepripadalo mi správne vynucovať si ich spoluprácu hrozbami, uplácانím alebo tým, že ich zavriem samy v miestnosti, aby sa tam upokojili, no najsť iné alternatívy bolo pre mňa ťažké.

Moje prvé dieťa bolo ešte veľmi malé, keď som v rádiu počula rozhovor. Host hovoril o negatívnych účinkoch nechávania dieťaťa samého v izbe ako formy trestu – vedie to u dieťaťa k odcudzeniu práve vtedy, keď potrebuje cítiť podporu a dieťa sa tak na dospeleho skôr nahnevá, namiesto toho, aby to pomohlo napraviť jeho správanie. Pozorne som počúvala, či host povie, čo majú rodičia robiť namiesto toho, ale tu sa rozhlasový rozhovor skončil. Odvtedy sa stalo mojím poslaním najsť vlastnú odpoveď na túto otázku.

Po prvýkrát som vošla do Montessori školy ako nový rodič a okamžite som si ju zamilovala. To prostredie bolo tak starostlivo pripravené a lákavé. Učiteľia boli prívetiví a hovorili s naším dieťaťom (a s nami) s rešpektom. Zapísali sme sa do poradovníka školy a začali sme navštevovať hodiny pre rodičov s batolatami.

Počas týchto hodín som sa naučila naozaj veľa o Montessori prístupe aj o batolatách. Batolatá prosperujú v prostredí, ktoré je pre ne výzvou, hľadajú porozumenie a nasávajú svet okolo seba ako špongie. Uvedomila som si, že som batolatám ľahko porozumela – dokázala

som vidieť veci z ich perspektívy a fascinoval ma spôsob, akým sa učia. Mala som to šťastie, že som v tejto triede začala pracovať ako asistentka Ferne van Zylovej.

V roku 2004 som absolvovala výcvik v Medzinárodnej asociácii Montessori (Association Montessori Internationale, AMI), a keď nás život zaviedol zo Sydney do Amsterdamu, bola som prekvapená, že v našom meste neboli žiadne Montessori triedy pre rodičov a deti. Tak som čoskoro založila vlastnú školu – Jacaranda Tree Montessori – kde vediem hodiny pre rodičov a deti, a pomáham tak rodinám nazerať na svoje batola inak a zaviesť Montessori prístup aj u nich doma.

Za mnohé roky, počas ktorých vediem tieto hodiny, som stretla takmer tisíc batoliat a ich rodičov a stále sa od nich milujem učiť. Zúčastnila som sa školenia učiteľov pozitívnej výchovy a naučila som sa zásady nenásilnej komunikácie. Aj naďalej čítam nespočetné množstvo kníh a článkov, hovorím s učiteľmi a rodičmi a počúvam rozhlasové programy a podcasty. Veľa som sa tiež naučila od svojich vlastných detí, ktoré z batoliat vyrástli na tínedžerov.

Chcem sa s vami podeliť o to, čo som sa naučila. Chcem vám preložiť múdrosť Montessori do jednoduchého jazyka, ktorému sa dá ľahko porozumieť a ktorý môžete uplatniť u seba doma. Tým, že ste vzali do rúk túto knihu, ste urobili krok na vlastnej ceste k spoznaniu iného spôsobu, akým vychádzať so svojím batolaťom, či už vaše dieťa bude navštevovať Montessori školu, alebo nie.

Získate nástroje na prácu so svojím dieťaťom, aby ste ho mohli viesť a podporovať, hlavne v tých ťažších chvíľach. Naučíte sa, ako si zariadiť domov tak, aby ste sa zbavili chaosu a vniesli do svojho rodinného života trochu pokoja. Ako pre svoje dieťa zariadiť priestor, v ktorom bude môcť slobodne objavovať. A zistíte, ako si doma vyrobiť Montessori aktivity vhodné práve pre batolaťá.

Nestane sa to za jeden deň. A nebude vašim cieľom snažiť sa vytvoriť si doma Montessori triedu. Môžete začať v malom – využiť to, čo už máte, odložiť niektoré hračky z dohľadu, aby ste ich mohli obmieňať, začať deti skutočne pozorovať pri tom, ako sledujú svoje záujmy – a postupne si uvedomíte, že do svojho domova a každodenného života začleňujete Montessori stále viac a viac.

Dúfam, že vám ukážem, že existuje iný, mierumilovnejší spôsob, ako spolunažívať so svojím batolaťom. Že vám pomôžem zasadiť semienka, aby ste zo svojho batolaťa vychovali zvedavého a zodpovedného človeka. Pracovať na vzťahu s vašim dieťaťom, na ktorom budete stavať po mnoho rokov. Zaviesť filozofiu doktorky Montessoriovej do svojho každodenného života.

Je čas, aby sme sa naučili vidieť očami nášho batolaťa.

PREČO MILUJEM BATOĽATÁ

Väčšina Montessori učiteľov má obľúbený vek detí, s ktorými radi pracujú. Ja najradšej pracujem s mojimi kamarátmi batolátami. Ľudia bývajú často touto mojou preferenciou zmätení. S batolátami je niekedy ťažká práca, sú emocionálne a nie vždy nás počúvajú.

Chcem ale o batolátách vytvoriť nový obraz.

Batolátá žijú v prítomnom okamihu. Prechádzka po ulici s batolaťom môže byť potešením. Zatiaľ čo my si v hlave robíme zoznamy toho, čo musíme vybaviť a čo musíme uvariť na večeru, batola sa venuje aktuálnemu okamihu a všimne si burinu rastúcu z popraskaného chodníka.

Keď trávim čas s batolaťom, ukáže nám, ako žiť v prítomnosti. Sústredí sa na to, čo je tu a teraz.

Batolátá sa učia veci bez námahy. Doktorka Montessoriová si všimla, že deti mladšie ako 6 rokov prijímajú všetko bez námahy, presne ako špongia nasáva vodu. Nazvala to *absorbujúca myseľ*.

S jednoročným dieťaťom si nemusíme sadnúť a učiť ho gramatiku alebo vetnú skladbu. Kým dovŕši 3 roky, má už úžasnú slovnú zásobu a učí sa, ako tvoriť jednoduché vety (a niektoré deti už aj zložité súvetia). Porovnajte si to s učením sa jazyka v dospelosti – to si vyžaduje veľa námahy a práce.

Batolátá sú nesmierne schopné. Často si neuvedomíme, až kým nemáme vlastné deti, aké nesmierne schopné sú už od takého útleho veku. Okolo 18 mesiacov už začínajú rozoznávať, že sa blížime k domu starej mamy ešte oveľa skôr, ako tam prídeme, lebo po ceste spoznávajú okolie. Keď uvidia slona v knižke, pobežia nájsť hračku slona v košíku.

Keď si vlastný domov zariadime tak, aby bol našim malým deťom prístupnejší, pustia sa do jednotlivých úloh s nadšením, zdatne a s radosťou. Ak je niečo rozliate, poutierajú to, prinesú plienku pre bábätko, odhodia po sebe odpadky do koša, pomôžu nám s prípravou jedla a rady sa samy oblečú.

Jedného dňa k nám prišiel opravár čosi opraviť. Nikdy nezabudnem na výraz v jeho tvári, keď moja dcéra (vtedy mala čosi menej ako 2 roky) prešla popri ňom cestou do spálne, prezliekla sa, dala nejaké špinavé oblečenie do koša na bielizeň a odišla sa hrať. Bol očividne prekvapený, keď videl, čo všetko dokázala urobiť úplne sama.

Batoľatá sú nevinné. Nemyslím si, že ktorékoľvek batoľa je vo svojej podstate čo i len trochu zlé. Ak vidí niekoho hrať sa s hračkou, jednoducho si môže pomyslieť: „*Chcel/-a by som sa práve teraz s touto hračkou hrať,*“ a druhému dieťaťu ju zoberie. Môže niečo urobiť, aby uvidelo reakciu toho druhého (*zhodím túto šálku a uvidím, ako zareagujú moji rodičia*) alebo byť frustrované, že niečo nie je tak, ako by chcelo.

Ale batoľatá nie sú podlé, zlomyseľné alebo pomstychtivé. Sú jednoducho spontánne a nasledujú každú svoju naliehavú túžbu.

Batoľatá v sebe neprechovávajú zlobu. Predstavte si batoľa, ktoré chce zostať v parku, keď už je čas ísť. Dostane záchvat hnevu. Ten môže trvať hoci aj pol hodiny. Ale keď sa upokojí (niekedy s malou pomocou), opäť je z neho to veselé a zvedavé dieťa – na rozdiel od dospelých, ktorí môžu vstať zlou nohou z postele a potom byť podráždení po celý deň.

Batoľatá sú tiež úžasne ochotné odpúšťať. Občas urobíme čosi zle – vybuchneme, zabudneme na sľub, ktorý sme dali, alebo skrátka nemáme svoj deň. Keď sa svojmu batoľaťu ospravedlníme, ukážeme mu tým, ako sa s niekým udobriť a odčiniť chyby, a ono nás veľmi pravdepodobne objíme alebo nás prekvapí nejakými obzvlášť milými slovami. Keď si s našimi deťmi vytvoríme takýto pevný vzťah, budú sa o nás starať rovnako ako my o ne.

Batoľatá sú autentické. Milujem tráviť čas s batoľatami, pretože sú priame a úprimné. Ich autentickosť je nákazlivá. Povedia, čo si myslia. Nosia svoje srdcia na dlani.

Každý, kto už strávil nejaký čas s batoľaťom, vie, že batoľa dokáže pokojne ukázať na niekoho v autobuse a nahlas povedať: „Ten ujo nemá žiadne vlasy.“ My sa môžeme prepadnúť od hanby, zatiaľ čo naše dieťa neukazuje ani náznak rozpakov.

Práve vďaka tejto priamosti je život s nimi jednoduchý. Nemanipulujú, nemajú postranné úmysly, nejde im o žiadne zákulisné hry či politiku.

Vedia, ako byť samy sebou. Nepochybujú o sebe. Nesúdia iných. Mali by sme sa od nich učiť.

Poznámka: Keď hovorím o batoľatách, mám na mysli deti približne od 1 do 3 rokov.

ČO POTREBUJEME O BATOĽATÁCH VEDIEŤ

Batoľatá potrebujú hovoriť „nie“. Jedna z najdôležitejších fáz vývoja, ktorou batoľa prechádza, je „kríza sebapotvrdenia“. Vo veku medzi 18 mesiacmi a 3 rokmi si deti uvedomia, že ich vlastná identita je oddelená od identity rodičov a začnú túžiť po väčšej samostatnosti. V rovnakom čase, ako začnú hovoriť „nie“, začnú používať aj osobné zámeno ja.

Tento posun smerom k nezávislosti nenastáva ľahko. V niektoré dni nás budú odháňať preč a budú chcieť robiť všetko samy, v iné dni čokoľvek robíť odmietnu, alebo na nás budú visieť ako kliešť.

Batoľatá sa potrebujú hýbať. Tak ako zvierá nie je rado uväznené v kletke, ani naše batoľatá dlho pokojne neobsedia. Chcú sa v pohybe stále zlepšovať. Keď už dokážu stáť, snažia sa liezť nahor a chodiť. Keď už vedia chodiť, chcú behať a presúvať ťažké predmety – čím ťažšie, tým lepšie. Dokonca existuje aj pomenovanie tejto ich túžby prijímať čo najväčšie výzvy, napríklad nosením veľkých predmetov alebo prenášaním ťažkých tašiek či kusov nábytku: *maximálne úsilie*.

Batoľatá potrebujú skúmať a objavovať svet okolo seba. Montessori prístup odporúča, aby sme to akceptovali, zariadili naše priestory tak, aby ich dieťa mohlo bezpečne skúmať, aby sme ho zahrnuli do našich každodenných aktivít, do ktorých zapojí všetky svoje zmysly a aby sme mu umožnili spoznávať aj svet vonku. Nechajte ho hrabať sa v hline, vyzuť si v tráve topánky, ošpliechať sa vodou a pobehovať v daždi.

Batoľatá potrebujú slobodu. Táto sloboda im pomôže stať sa zvedavými „žiakmi“, zažiť si veci na vlastnej koži, objavovať a cítiť, že majú samy nad sebou kontrolu.

Batoľatá potrebujú hranice. Tieto hranice ich udržia v bezpečí, naučia ich rešpektovať ostatných a ich prostredie, a pomôžu im vyrásť v zodpovedné ľudské bytosti. Hranice tiež pomáhajú dospelému zakročiť skôr, ako by boli prekročené, a vyhnúť sa tak dobre známemu kriku, hnevu a výčitkám. Montessori prístup nie je ani príliš zhovievavý, ani panovačný. Namiesto toho učí rodičov, ako byť pokojnými vodcami svojich detí.

Batoľatá potrebujú poriadok a dôslednosť. Dávajú prednosť tomu, aby boli veci každý deň presne rovnaké – rovnaká rutina, veci na rovnakom mieste a rovnaké pravidlá. Pomáha im to pochopiť ich svet a vedieť, čo môžu očakávať.

Keď hranice nie sú stanovené pevne, batoľatá ich budú stále skúšať, aby videli, ako sa v daný deň rozhodneme. Ak zistia, že zaberá naliehanie alebo záchvaty zlosti, budú to skúšať znovu. Nazýva sa to *občasné posilnenie*.

Ak tejto potrebe porozumieme, získame viac trpezlivosti a pochopenia. A keď nebudeme schopní zabezpečiť každý deň veci tak isto, dokážeme aspoň predvídať, že naše batolatá s tým budú zrejme potrebovať väčšiu pomoc. Nebudeme si myslieť, že sa správajú hlúpo, ale dokážeme sa na to pozrieť z ich perspektívy – teda, že niečo nie je tak, ako to očakávali. Môžeme im ponúknuť pomoc, aby sa upokojili a keď sa tak stane, pomôžeme im nájsť „riešenie“.

Batolatá sa nám nesnažia sťažiť život. Ony samy to majú ťažké. Veľmi sa mi páči táto myšlienka (v článku z *New York Times* „Pozeráť sa na záchvaty hnevu ako na utrpenie, nie ako na vzdor“ je pripisovaná pedagogičke Jean Rosenbergovej). Keď si uvedomíme, že ich ťažko zvládnuteľné správanie je v skutočnosti volaním o pomoc, môžeme sa sami seba opýtať: „Ako môžem práve teraz pomôcť?“ Posunieme sa tak od pocitu, že na nás útočia, k hľadaniu spôsobu, ako im byť nápomocní.

Batolatá sú impulzívne. Ich prefrontálna kôra (časť mozgu, v ktorej sídli naše centrum sebaovládania a centrum rozhodovania) sa stále vyvíja (a bude sa ešte ďalších dvadsať rokov). To znamená, že ich možno budeme musieť usmerniť, ak sa znovu štvierajú na stôl alebo berú niekomu niečo z rúk, a musíme byť pokojní, ak ich to rozhnevá. Rada vravím: „Musíme byť ich prefrontálnou kôrou.“

Batolatá potrebujú čas na spracovanie toho, čo hovoríme. Namiesto toho, aby sme svojmu dieťaťu dookola opakovali, že si má obuť topánky, môžeme si v duchu počítat do desať a dať mu tak čas na spracovanie našej požiadavky. Často uvidíme, že kým sa dopočítame k osmičke, už začne reagovať.

Batolatá potrebujú komunikovať. Naše deti sa snažia s nami komunikovať mnohými rozličnými spôsobmi. Bábätká mrnčia a my im môžeme zamrncat naspäť, malé batolatá budú blábovať a my môžeme prejavit náš záujem o to, čo nám „hovoria“, staršie batolatá milujú pýtať sa a odpovedať na otázky. A my aj k takýmto malým deťom môžeme hovorit pestrým jazykom, aby ho nasali ako špongia.

Batolatá milujú sebazdokonaľovanie. Milujú opakovať činnosti, až kým ich dokonale neovládajú. Pozorujte ich a všimnite si, čo sa snažia naučit zvládnuť. Zvyčajne je to niečo dostatočne náročné, aby to bola pre ne výzva, ale nie až také náročné, aby to vzdali. Budú ten proces opakovať a opakovať, až kým sa v ňom úplne nezdokonalia. A keď to zvládnu, prejdú opäť na niečo iné.

Batolatá sa rady podieľajú na činnostiach a sú súčasťou rodiny. Zdá sa, že ich viac zaujímajú predmety, ktoré používajú ich rodičia, ako ich vlastné hračky. Skutočne rady pracujú po našom boku pri príprave jedla, praní bielizne, pripravách na príchod návštevy a pri podobných činnostiach. Ak si vyhradíme viac času, dobre si veci pripravíme a znížime naše očakávania, naučíme naše malé deti veľa o tom, ako byť nápomocným členom rodiny. Práve toto sú veci, na ktorých budú stavať, keď sa stanú školákmi a neskôr tínedžermi.

VÝCHOVA BATOLAŤA PODĽA MONTESSORI

Keď som po prvýkrát prišla do Montessori školy, priznávam, že môj záujem by sa dal považovať za povrchný. Priťahovalo ma Montessori prostredie a aktivity. A chcela som svojim vlastným deťom poskytnúť krásne, pútavé pomôcky a prostredie. Nemýlila som sa. To je to najjednoduchšie miesto, kde začať.

O mnoho rokov neskôr chápem, že Montessori je v skutočnosti spôsobom života. Ešte viac ako aktivity alebo prostredie ovplyvnilo Montessori to, ako sa správam k svojim deťom, k deťom prichádzajúcim na moje kurzy a k deťom, s ktorými prichádzam do kontaktu v mojom každodennom živote. Montessori je o podporovaní detskej zvedavosti, o tom naučiť sa naozaj vidieť a akceptovať dieťa také, aké je, bez súdenia, a o tom zostať vo vzájomnom spojení s dieťaťom dokonca aj vtedy, ak mu musíme brániť v niečom, čo veľmi chce.

Aplikovať Montessori metódy doma nie je ťažké, ale môže to byť dosť odlišné od spôsobu, akým sme boli vychovávaní my a od spôsobu, akým vychovávajú ostatní okolo nás.

Pri Montessori prístupe vidíme dieťa ako samostatnú osobnosť na svojej vlastnej jedinečnej ceste. Podporujeme ho ako sprievodca a láskavý vodca. Dieťa nie je niečím, čo by sme mali tvarovať podľa toho, v čom vidíme jeho potenciál, alebo čo by nám malo vynahradiť naše vlastné skúsenosti, či nenaplnené túžby z detstva.

Ako záhradníci zasadíme semienka, zaistíme správne podmienky a dodáme dostatok výživy, vody a svetla. Semienka pozorujeme a ak je to potrebné, upravíme našu starostlivosť. A necháme ich rásť. A práve takto môžeme vychovávať aj naše deti. Toto je Montessori. Sadíme semienka, ktorými sú naše batolaťá, poskytneme im správne podmienky, tie podľa potreby upravujeme a sledujeme, ako rastú. Smer, akým sa ich životy uberú, bude v ich vlastných rukách.

„Vychovávateľa (vrátane rodičov) sa správajú ako dobrí záhradníci a pestovatelia k svojim rastlinám.“

Dr. Maria Montessoriová, *The Formation of Man (Formovanie človeka)*

BATOĽATÁ SÚ SKVELÉ

To, čo sa zdá byť nedostatkom prispôsobivosti („Nemôžem jesť raňajky bez mojej obľúbenej lyžice!“), **JE V SKUTOČNOSTI** vyjadrením ich silného zmyslu pre poriadok.

To, čo vyzerá ako súboj vôlí, **JE V SKUTOČNOSTI** spôsob, ako sa vaše batolo učí, že veci nie sú vždy také, ako chce.

To, čo vyzerá ako opakovanie rovnakej otravnej hry stále dookola, **JE V SKUTOČNOSTI** spôsob, akým sa dieťa snaží naučiť nejakú zručnosť.

To, čo sa zdá byť prudkým výbuchom zlosti, **JE V SKUTOČNOSTI** batolo hovoriace: „Milujem ťa tak veľmi, že sa pri tebe cítim v bezpečí a môžem vypustiť všetko, čo som celý deň v sebe zadržoval/-a.“

To, čo sa zdá byť zámerne pomalou chôdzou s cieľom nahnevať nás, **JE V SKUTOČNOSTI** batolo skúmajúce po ceste všetko okolo seba.

To, čo môže vyvolať veľké rozpaky, keď to počujete batolo povedať na verejnosti, **JE V SKUTOČNOSTI** prejavom jeho neschopnosti klamať, vzor úprimnosti.

To, čo sa zdá ako ďalšia noc prerušovaného spánku, **SÚ V SKUTOČNOSTI** bacuľaté malé rúčky, ktoré vás zovrú uprostred noci, aby vyjadrili svoju čistú lásku k vám.

AKO Z TEJTO KNIHY ZÍSKAŤ ČO NAJVIAC

Môžete túto knihu prečítať celú od začiatku do konca. Alebo si ju len otvoríte na stránke, ktorá vás zaujíma a nájsť tam niečo praktické, čo môžete využiť hneď dnes.

Niekedy môže byť ťažké prísť na to, kde začať. Aby som vám to uľahčila, na koniec každej kapitoly som uviedla najdôležitejšie otázky, ktoré vám pomôžu začať Montessori metódu používať vo vašej domácnosti a v každodennom živote. V celej knihe sú pre jednoduchú orientáciu tabuľky a zoznamy. V prílohe nájdete aj užitočný prehľad nazvaný „Namiesto tohto povedzte toto“. Môžete si ho skopírovať a niekam zavesiť ako pripomienku.

Okrem všetkých Montessori múdrostí čerpám aj z mnohých zdrojov (kníh, podcastov, školení), ktoré som za tie roky objavila. Tie dobre dopĺňajú Montessori prístup a pomáhajú mi byť láskavým a zrozumiteľným sprievodcom pre batolátá na mojich kurzoch, aj pre moje vlastné deti.

Využite túto knihu ako inšpiráciu. Napokon, nie je cieľom robiť každú jednu aktivitu alebo mať úplne uprataný a vytriedený priestor, ani byť dokonalým rodičom. Je ním naučiť sa, ako vidieť a podporovať naše batolátá. Užívať si čas s nimi. Pomôcť im, keď majú ťažšie chvíle. A nezabudnúť sa usmievať, keď to všetko začíname brať príliš vážne. Je to cesta, nie cieľ.

ÚVOD DO MONTESSORI

2

- 12 Stručná história Montessori
- 13 Tradičné vzdelávanie verus Montessori vzdelávanie
- 14 Niektoré Montessori princípy

STRUČNÁ HISTÓRIA MONTESSORI

Doktorka Maria Montessoriová bola jednou z prvých žien – lekárkou v Taliansku koncom 19. storočia. Pracovala na klinike v Ríme, kde sa starala o chudobných a ich deti. Svojich pacientov nielen liečila, ale poskytovala im aj starostlivosť a ošatenie.

V jednom rímskom ústave pozorovala deti s emocionálnymi a psychickými poruchami, ktoré boli vo svojom prostredí zmyslovo ochudobnené. Raz si všimla, že deti zbierali omrvinky – nie preto, aby ich jedli, ale aby stimulovali svoj hmat. Dospela k názoru, že pre tieto deti nie je riešením medicína, ale vzdelanie.

Dr. Montessoriová nezačala uplatňovať žiadne tradičné metódy. Namiesto toho použila metódy objektívneho a vedeckého pozorovania ako pri svojom štúdiu medicíny, aby zistila, čo deti zaujíma, aby pochopila, ako sa učia, a ako by im pri tom mohla pomôcť.

Pohrúžila sa do filozofie vzdelávania, psychológie a antropológie, experimentovala so vzdelávacími pomôckami pre tieto deti a vylepšovala ich. Nakoniec väčšina detí úspešne prešla štátnymi skúškami s lepšími známkami ako deti bez hendikepu. Doktorku Montessoriovú oslavovali ako niekoho, kto dokázal zázrak.

Čoskoro mohla svoje myšlienky otestovať aj v talianskom vzdelávacom systéme, keď jej navrhli, aby v rímskej bedárskej štvrti vytvorila miesto, kde bude postarané o malé deti, kým ich rodičia budú pracovať. Bol to prvý Casa dei Bambini – Dom detí –, ktorý otvorili v januári 1907.

Netrvalo dlho a jej práca vzbudila záujem a rozšírila sa aj do zahraničia. Montessori školy a študijné programy sú teraz na každom kontinente okrem Antarktídy. Len v samotných Spojených štátoch existuje viac ako 4 500 Montessori škôl a na celom svete ich je okolo 20 000. V Amsterdame, kde žijem, je na populáciu okolo 800 000 detí od tých najmenších až do 18 rokov viac ako 20 Montessori škôl. Larry Page a Sergej Brin (zakladatelia Google), Jeff Bezos (zakladateľ Amazonu), Jacqueline Kennedy Onassisová (bývalá prvá americká dáma) aj Gabriel García Márquez (držiteľ Nobelovej ceny za literatúru) všetci navštevovali Montessori školy.

Ako sa doktorka Montessoriová sťahovala do rôznych kútov sveta – počas 2. svetovej vojny žila aj v exile v Indii – až do svojej smrti v roku 1952 v Holandsku, pokračovala v práci v oblasti vzdelávania a vo vývoji vlastných myšlienok zameraných na deti každého veku. Nazvala svoju prácu „vzdelávanie pre život“ – teda určené nielen pre školy, ale pre náš každodenný život.